

és homokok, esupán a síkvölgyi édesvizi mészkő és márga tartalmaz ehara-terméseket. Gyakoriak bennük az ásványos kiválások (pirit, mar-kazit, limonit, tavi ére, sziderit, ankerit). A medence Ny-i felében ész-lelt durva kavics valószínűleg a Kisalföld akkor még felszínen levő kristályos hegység-részletéből származik.

A Vértes fúrásaiból kikerült felső oligocén (kattiumi) képződ-mények szárazföldi-édesvizi jellegűek, a Gereese-hegységben már fél-sós-vízi-tengeri üledékeket is találunk, Esztergom vidékén pedig még kifejezettebb az oligocén tengeri jellege. A szigetként kiálló mezozoos alaphegység K-i és DK-i előtere tehát egészen a nyílt tenger hatása alatt volt, az É-i oldal ingadozó partvonalá azonban csak édesvizi medence-részletet formált. E képződményeknek jelentős rétegtani hézag-gal a legkülönbözőbb idősebb képződményekre való települése meg-győző módon tanúskodik az oligocéneleji denudációs periodus mellett.

Balogh Kálmán.

N o s z k y J e n ő: *A Cserhát-hegység földtani viszonyai.* Egy 1:75.000-es földtani térképmelléklettel és 20 ábrával. 283 oldal, ebből 179—268. német kivonat. Budapest 1940. A m. kir. Földtani Intézet ki-adása.

A Mátra hegység fáradhatatlan kutatójának és kitűnő ismerő-jének ez a könyve a tudós kutató életmunkájának nevezhető, mivel a Cserhát földtani feltárását már 1913-ban megkezdette, s az irodal-mát 1777-ig visszamenőleg tanulmányozta. N o s z k y munkájából meg-tudjuk, hogy a tágabb értelemben vett Cserhát nem egységes hegy-vidék, mert a vulkános, szorosabb értelemben vett Cserháton kívül hozzátartoznak még a triász és eoecén „Dunabalsparti hegyrögök“, vala-mint a „Közép-ipolyvölgyi oligocén-medence“ is a keleti folytatásával, ahol már mioecén süllyedések és feltöltődések vannak. De a szorosan vett Cserhát hegység, ez a 400—500 m magasságú, alacsonyabb közép-hegységünk sem egységes felépítésű, mert a Középső-Cserhát főképpen összetördelt vulkános takarókból áll, az Északnyugati vagy Kopasz-Cserhát viszont „vulkános takarójától lefosztott, leerdált s így a rész-vulkáni esatorna kitöltéseit jól feltáró“ vulkáni gyökérrégió. Ismét más az ceskendi és püspökszilágyi takarómaradékokból álló terület, valamint a fót-mogyoródi és a rákosvölgyi terület vékony vulkáni tufarétegeivel és a Középső-Zagyva és a Középső-Galgavölgyi fiatal medence-kitöltés, ahol a mélyben van meg az elsüllyedt vulkáni takaró.

Igen beható sztratigrafiai leírás után kitér N o s z k y a Cserhát-vidék tektonikai viszonyaira, majd az exogén erők munkájára és a Cserhátvidék fejlődéstörténetére. A sztratigrafiai részben igen értéke-sek kimerítő faunalistái, nemkülönben a régi nézetekkel és az újabb elméletekkel szemben való állásfoglalása, mint pl. a helvéciai emelet elterjedésére, illetőleg kifejlődésére vonatkozó megállapításai. Sze-rinte itt különbséget kell tennünk a keleti, típusos slírfaciesű és a nyugati és délnyugati, vegyes faciesű helvéciai képződmények között.